

Asia: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry kunnioittavasti kiittää mahdollisuudesta lausua asianosaisesta lakiesityksestä. Esityksen mukaan tavoitteena on turvata jatkossakin nuorten pääsy tarkoituksenmukaisiin ja tarpeellisiin ammatillisen kuntoutuksen palveluihin oikea-aikaisesti ja ilman sairaus- tai vammadiagnoosia.

Into pitää tarkoituksenmukaisena, että hallitusohjelmakirjauksesta huolimatta jatkossakaan ei edellytettäisi sairaus- tai vammadiagnoosia. Arviomme mukaan diagnoosin vaatiminen olisi romuttanut Nuotti-valmennuksen muuttamalla sen olennaisen periaatteen ja toimivaksi koetun toimintamallin.

Ylipäätään haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kustannuksella ei pitäisi pyrkiä tekemään palveluihin leikkauksia säästöperustein ja ilman asiallisia vaikutusarvioita. Kansaneläkelaitos on todennut, että nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytysten tiukentaminen ei todennäköisesti edes toisi säästöjä, vaan lisäisi kustannuksia.

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoimijoiden mukaan nuorilla on suuri tarve matalan kynnyksen kuntoutuspalveluille. Nuotti on koettu tärkeäksi palveluksi, vaikka siinä nähdäänkin kehittämistarpeita. Olennaista on kehittää palvelua kuullen nuoria, sidosryhmiä ja palveluntuottajia, ei vaikeuttaa nuorten pääsyä sen piiriin.

Työpajakentällä monet kolmannen sektorin organisaatiot toimivat Nuotti-valmennuksen palveluntuottajina. Heidän kokemustensa perusteella palveluun on ohjautunut toimintakyvyltään palvelukuvausta huonokuntoisempi nuoria. Ratkaisu ei saa olla nuorten tarpeiden sivuuttaminen, vaan palvelun kehittäminen sekä palvelutarvearvioon panostaminen. Työpajatoimijoiden mukaan viime aikoina merkittävä osa Nuottiin hakeneista nuorista ei ole päässyt palveluun mukaan. Nuorten tarpeisiin ei siis vastata ja syrjäytymisen kierteet ovat syvenemässä.

Etsivän nuorisotyön osalta on tärkeää edelleen selkiyttää työnjakoa ja rooleja sekä vahvistaa yhteistyötä paikallisesti.

Tutkimuksen mukaan NUOTTI-valmennus tuottaa nuorille merkittäviä hyötyjä. Arviointi osoittaa, että valmennukseen osallistuminen lisäsi nuorten työkykyä ja paransi elämänlaatua. Sen saatavuus ja saavutettavuus on tärkeää turvata.

On tuotu esille, että nuoret, jotka eniten terveys- ja kuntoutuspalveluja tarvitsisivat, ovat usein väliinpuotoajina riittäviin ja oikea-aikaisiin palveluihin pääsemisen osalta. On todettu, että joustavamman hakemismenettelyn kuntoutuspalveluilla on tuettu isoa joukkoa nuoria, joilla on heikentynyt toimintakyky ja kohonnut riski jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Tämä on tärkeää säilyttää.

Jos kuntoutuspalveluiden saavutettavuus heikkenee, osa vaikeassa elämäntilanteessa olevista sekä heikon toimintakyvyn ja puutteellisten voimavarojen nuorista ei pystyisi hakeutumaan palveluihin.

Kelan käynnissä olevan seurantatutkimuksen mukaan merkittävällä osalla ammatilliseen kuntoutukseen hakeutuneista nuorista on ollut jo ennestään lääkärin toteama toimintakykyä heikentävä sairaus tai vamma. Lähes 90 % heistä on saanut jotakin lääkärin toteamaa sairaus- tai vammadiagnoosia edellyttävää etuutta tai korvausta. Voi arvella, että suuri osa näistä nuorista täyttää myös tiukemmat diagnoosikriteerit, joten tosiasiallisesti hallituksen tavoittelemat ehtojen kiristämiset olisivat erittäin merkittävilta osin tarpeettomia ja aiheuttaisivat ainoastaan lisäkuormaa lääkärikunnalle.

Into pitää tärkeänä, että nuori saa tarvitsemansa tuen ja palvelut Nuotin jälkeen. Tätä prosessia olisi syytä kehittää jatkossa.

Into nostaa esille, että hallituksen tavoittelema lasten ja nuorten terapiatakuu on suunnattu vain alle 23-vuotiaille. Tämä jättää merkittävän osan nuorista ilman tarvitsemiaan kuntoutuspalveluita. Nuotti-valmennuksessa on ollut myönteistä, että se on kohdennettu nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaille.

Toisen tässä yhteydessä lausunnolla olevan esityksen mukaan osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin (nykyisin Nuotti-valmennus) ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi saamaan kuntoutusrahaa. Niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa valmennuksellinen palvelu (nykyisin Nuotti-valmennus) matkoineen kestää vähintään neljä tuntia päivässä, kuntoutusrahaa voitaisiin edelleen myöntää.

Into tuo esiin, että nuoren kannalta etuusjärjestelmän tulisi olla mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen. Eri etuudet tekevät tilanteesta epävarman ja lisäävät riskiä jäädä ilman oikeutettua etua. Työmarkkinatuella nuorella ei ole rauhaa kuntoutua, vaan on te-hallinnon toimenpiteiden ja vaatimusten kohteena.

Kontio Timo
Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry